

ยิ่งลดหย่อน ยิ่งเหลื่อมล้ำ: บทวิจารณ์การลดหย่อนภาษีในการลงทุนในกองทุนรวม LTF และ RMF

นรชิต จิรทัตธรรม¹
กฤตยาณี กิตติพัฒน์พาณิชย์²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ประยุกต์ใช้แนวคิดของ โทมัส พิกเกตตี้ เพื่ออธิบายเหตุของความเหลื่อมล้ำอันมาจากการลดหย่อนภาษีในกองทุนรวม LTF และ RMF ผลการศึกษา ทั้งด้วยวิธีการกำลังสองน้อยที่สุดและการจำลองสถานการณ์แบบมอนติคาโล ชี้ชัดว่า ผลต่างระหว่างการเติบโตของมูลค่าการลดหย่อนภาษีและรายได้ภาษี (ตัวแปรต้น) ส่งผลให้ ค่าสัมประสิทธิ์จีนิด้านรายได้ (ตัวแปรตาม) เพิ่มขึ้นในอัตรายกกำลัง ผลการศึกษาชี้ว่า การลงทุนใน LTF และ RMF ส่งเสริมความเหลื่อมล้ำในสามประการคือ (1) มันทำให้รัฐบาลสูญเสียโอกาสด้านการคลังเพื่อปันส่วนใหม่ (2) ผู้มีรายได้สูงได้ผลประโยชน์จากการลดหย่อนภาษีมากกว่าผู้มีรายได้ต่ำ และ (3) ผู้ถือครองทรัพย์สินทางการเงิน LTF และ RMF มีโอกาสมากในการสะสมสินทรัพย์ เพราะผลตอบแทนจากการลงทุนสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเชิงบวกเศรษฐกิจ บทความนี้เสนอว่า มันจำเป็นต้องยกระดับข้อถกเถียงในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำจากเรื่องอัตราภาษีก้าวหน้า ไปสู่เรื่องการใช้นโยบายส่งเสริมความเท่าเทียมที่หลากหลาย

คำสำคัญ: ความเหลื่อมล้ำ, LTF, RMF, โทมัส พิกเกตตี้

1. ผู้นิพนธ์หลัก, ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น Email: <norachitji@kku.ac.th>

2. นักศึกษาหลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ประยุกต์) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น Email <kit-tiphatphanit@gmail.com>

More Deduction, More Inequality: The Critique of Tax Deduction in Investment in LTF and RMF

Norachit Jirasatthumb³

Krityanee Kittiphatphanit⁴

ABSTRACT

This research article applies Thomas Piketty's framework to explain the cause of inequality arising from tax deduction in LTF and RMT mutual funds. The results from both ordinary least square (OLS) method and Monte Carlo simulation confirm that the gap between the growth of tax deduction volume and of tax revenue (independent variable) leads to exponential increase in income Gini coefficient (dependent variable). The study shows that an investment in LTF and RMF aggravates inequality in three aspects: (1) it undermines government's fiscal opportunity for redistribution; (2) relatively high income earners gain benefit from tax deduction more than relatively low income earners; and (3) LTF and RMF holders have a high opportunity in asset accumulation because the return on investment is much higher than the rate of economic growth. This research article suggests that there is a need to shift the discussion for resolving inequality from the issue of progressive tax to the possible implementation of various pro-equality programs.

KEYWORDS: Inequality, LTF, RMF, Thomas Piketty

3. Corresponding Author, Assistant Professor, PhD., Faculty of Economics, Khon Kaen University Email: <norachitji@kku.ac.th>

4. Graduate student, Master of Economics Program (Applied Economics), Faculty of Economics, Khon Kaen University Email <kittiphatphanit@gmail.com>

1. บทนำ

ความเหลื่อมล้ำทางด้านการเศรษฐกิจนั้นถือเป็นปัญหาสำคัญ จากการรายงานความมั่งคั่งระดับโลก (Global Wealth Report, 2561) โดยสถาบันวิจัยเครดิตสวิส (Credit Suisse Research Institute Global Wealth) พบว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำมากที่สุดในโลก โดยคนรวยที่มีสัดส่วน 1% ของประชากร ครอบครองความมั่งคั่งสูงถึง 66.9% ของระบบเศรษฐกิจ⁵ ตัวเลขดังกล่าว ได้ดึงดูดให้เกิดวิวาทะในสังคมมากมาย ทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย⁶ แม้ว่าความเห็นอาจมีได้มากมาย แต่ข้อเท็จจริงที่เห็นอย่างประจักษ์ชัดคือ สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำที่คนส่วนน้อยถือครองความมั่งคั่งเกินครึ่งหนึ่งของประเทศ ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับรายงานของสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2559) เป็นอย่างมากที่ให้ข้อมูลตอกย้ำปัญหาความเหลื่อมล้ำของประเทศที่ไม่ใช่แค่การถือครองทรัพย์สิน แต่รวมถึงปัญหาการเข้าถึงระบบยุติธรรม การศึกษา สวัสดิการสังคม ฯลฯ

ปัญหาความเหลื่อมล้ำจึงถือเป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจของนักวิชาการ ในหนังสือจากชุดโครงการวิจัยเรื่อง “สู่สังคมเสมอหน้า” นำ โดย ผาสุก พงษ์ไพจิตร (2557) ได้พยายามนำเสนอสาเหตุของความเหลื่อมล้ำจากแง่มุมที่ต่าง ๆ และพบว่าปัจจัยที่รัฐบาลไทยมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจมาตลอด ทำให้กีดกันไม่ให้คนส่วนใหญ่เข้าถึงการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม ซึ่งการรวมศูนย์อำนาจอาจเกิดจากเครือข่ายทางการเมืองให้กลุ่มธุรกิจเข้าไปมีประโยชน์จากนโยบายต่าง ๆ (อุกฤษณ์, 2557) หรือ การเข้าถึงข้อมูลภายในตลาดทุนของกลุ่มการเมืองและธุรกิจระดับสูงเพื่อผลประโยชน์ในการลงทุนและเก็งกำไร (สฤณี และคณะ, 2557) เมื่อสาเหตุหนึ่งของความเหลื่อมล้ำเกิดจากปัจจัยอำนาจที่ไม่สมมาตรกันระหว่างกลุ่มคน ผาสุก จึงเสนอให้เราควรปฏิรูปไปสู่การที่มีรัฐบาลมีสวัสดิการที่ครอบคลุมกับความต้องการประชาชน โดยใช้จ่ายเพื่อสร้างสินค้าและบริการสาธารณะเพิ่มมากขึ้นเพื่อช่วยให้คนในกลุ่มที่ไม่อยู่ในวงจรอำนาจมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เช่น การลงทุนด้านการศึกษาและสาธารณสุข เป็นต้น

ความสามารถในการใช้จ่ายของรัฐบาลเพื่อสาธารณประโยชน์ขึ้นอยู่กับรายได้ภาษีที่เพียงพอ อย่างไรก็ตาม ปิณณ์ (2557) พบว่ามาตรการภาษีกลับให้สิทธิหักค่าลดหย่อนและยกเว้นภาษีจำนวนมาก ซึ่งเอื้อประโยชน์ให้แก่กลุ่มคนที่มีรายได้สูงเข้ามาใช้สิทธิหักค่าลดหย่อนเพื่อหลีกเลี่ยงภาษีอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ประเด็นนี้ได้ถูกเน้นย้ำโดย อธิภัทร และ ผาสุก (2560) และ อธิภัทร (2560) ว่ามาตรการลดหย่อนภาษีต่าง ๆ ทั้งข้อปชวชชาติและการลงทุนใน LTF และ RMF ทำให้รัฐสูญเสียรายได้ไป 1 ใน 3 ของรายได้ภาษีนุกลดธรรมดา ดังนั้นมาตรการลดหย่อนจึงมาพร้อมกับต้นทุนด้านการคลัง กล่าวคือ มันเป็นการตัดโอกาสในการจัดเก็บภาษีเพื่อนำไปใช้จ่ายเพื่อสาธารณประโยชน์ของคนรายได้น้อยในสังคม เมื่อเป็นเช่นนั้น สถานการณ์ภาษีที่เกิดขึ้นจริงจึงสวนทางกับ ข้อเสนอของ ธร (2560) ที่ต้องการให้การจัดเก็บภาษีมียุทธศาสตร์มากขึ้น โดยลดบทบาทของสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ

5. ดูรายงานข้อมูลฉบับเต็มได้จาก Credit Suisse (2018) “Global Wealth Databook Report”

(<https://www.credit-suisse.com/media/assets/private-banking/docs/uk/global-wealth-report-2018.pdf>)

6. หนึ่งในผู้ไม่เห็นด้วย คือ อารยะ ปรีชาเมตตา (2561) ที่ไม่เห็นด้วย เนื่องจากรายงานดังกล่าวใช้เพียงค่าสัมประสิทธิ์จีนิ ซึ่งไม่เพียงพอในการพิจารณาความเหลื่อมล้ำที่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่สัมพันธ์กับระดับความเติบโตทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี

ที่ไม่มีความจำเป็นและที่เป็นประโยชน์ของผู้มีรายได้น้อย ร่วมด้วยการพัฒนาความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบการคลังที่มากขึ้น

ปัญหาของโครงสร้างภาษีที่ไม่ก้าวหน้าจนเอื้อให้คนไทยบางกลุ่มมีโอกาสในการสะสมทรัพย์สินได้มากนั้น มีความสอดคล้องเป็นอย่างมาก กับสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำของโลกที่อภิปรายโดย โทมัส พิกเกตตี้ (Thomas Piketty) (2556) ดังที่ว่า ทุกวันนี้ช่องว่างความเหลื่อมล้ำมีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจาก อัตราผลตอบแทนของผู้ถือครองสินทรัพย์ต่างๆ (ทุน) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมากกว่าอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำหน้าที่ที่มีทรัพย์สินมากมายสามารถร่ำรวยเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในขณะที่ผู้ที่ไม่มีรายได้จากค่าจ้างที่เติบโตอย่างเชื่องช้าตามพัฒนาการของเศรษฐกิจไม่สามารถสะสมความมั่งคั่งได้ทัดเทียมผู้มีทรัพย์สินได้ โดยพิกเกตตี้ใช้ตัวแปร r เพื่ออธิบายการงอกเงยของสินทรัพย์ทุน และตัวแปร g เพื่ออธิบายอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งตราบใดที่ค่า r มากกว่า g (หรือ $r > g$) ความเหลื่อมล้ำในรูปแบบของช่วงห่างระหว่างรายได้ก็จะขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

บทความวิจัยนี้ได้ปรับแนวการวิเคราะห์ของพิกเกตตี้ เพื่อเสนอให้เห็นว่า โครงสร้างการลดหย่อนที่ไม่เป็นธรรมเป็นมูลเหตุสำคัญของความเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของโครงการลดหย่อนภาษีในภาคการลงทุนและการออมที่มี LTF และ RMF รวมอยู่ด้วย⁷ ที่อาจซ้ำเติมให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำรุนแรงเพิ่มขึ้น ถ้าหากมูลค่าการลดหย่อนที่เกิดจากมาตรการลดหย่อนสินทรัพย์ในภาคการออมและการลงทุน (ต่อไปนี้จะเรียกว่า “การลดหย่อน” หรือ ตัวแปร “ f ”) มีอัตราการเติบโตขึ้นมากกว่าอัตราการเติบโตของรายรับภาษีบุคคลธรรมดา (ต่อไปนี้จะเรียกว่า “รายรับภาษี” หรือ ตัวแปร “ t ”) ก็จะทำให้เกิดสถานการณ์สืบเนื่อง คือ กลุ่มผู้ที่ประโยชน์จากการลดหย่อนสามารถสะสมทรัพย์สินให้งอกเงยเพิ่มได้เรื่อยๆ (ในขณะที่ผู้ที่เข้าไม่ถึงการลงทุนและการลดหย่อนนี้จะขาดโอกาสไป) และ รัฐบาลก็ขาดรายได้ภาษีเพื่อการสาธารณะและการปันส่วนใหม่ (redistribution) มากขึ้นเรื่อยๆ ด้วย

เพื่อยืนยันข้อเสนอดังนั้น บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาว่า การที่มูลค่าการลดหย่อน เติบโตขึ้นในอัตราที่มากกว่ารายรับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ($f > t$) จะส่งผลเช่นใดต่อปัญหาความเหลื่อมล้ำ (หรือตัวแปร “ θ ”) โดยพิจารณาบทบาทของการลดหย่อนใน LTF และ RMF เป็นสำคัญ เนื้อหาของบทความมีลำดับดังนี้ ส่วนที่สองเป็นการปรับกรอบคิดของพิกเกตตี้เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาเฉพาะของงานนี้คือเรื่องของมาตรการลดหย่อน ส่วนที่สามเป็นการทดสอบทางสถิติเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างความเหลื่อมล้ำ (ตัวแปรตาม) และ ช่วงห่างระหว่างการเติบโตของเงินลดหย่อนและรายรับภาษี (ตัวแปรต้น) จากนั้นจึงทำการจำลองสถานการณ์เพื่อดูทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรนี้ ส่วนที่สี่เป็นการวิเคราะห์เพื่อชี้ให้เห็นว่า การลงทุนใน LTF และ RMF มีบทบาทสำคัญที่ช่วยซ้ำเติมปัญหาความเหลื่อมล้ำ และส่วนสุดท้ายเป็นการสรุปและอภิปรายเชิงนโยบาย

7. LTF: Long Term Equity Fund (กองทุนรวมหุ้นระยะยาว) กองทุนรวมที่เน้นลงทุนในหุ้น โดยสนับสนุนให้ตั้งขึ้นเพื่อเพิ่มผู้ลงทุนสถาบันที่จะลงทุนระยะยาว RMF: Retirement Mutual Fund (กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ) เป็นกองทุนรวมที่ส่งเสริมให้เกิดการออมเงินระยะยาวไว้สำหรับใช้จ่ายยามเกษียณอายุ

2. กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้เสนอให้ใช้แนวคิดของ พิกเกตต์ (2556) เป็นกรอบทฤษฎีหลัก โดยปรับให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ผู้วิจัยขอเริ่มด้วยการอภิปรายถึงกฎหลักสามประการของพิกเกตต์ ดังนี้

พิกเกตต์เสนอว่า พลวัตความเหลื่อมล้ำของโลกจะมีความรุนแรงมากขึ้น ครอบงำอัตราผลตอบแทนต่อทุน (หรือคือสินทรัพย์ต่างๆ) ซึ่งก็คือ “ r ” มีการเติบโตที่มากกว่าอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ณ ที่นี้ คือ “ g ” โดยพิกเกตต์อธิบายพลวัตความเหลื่อมล้ำด้วยกฎหลักสามประการ ได้แก่ ประการแรก ความเหลื่อมล้ำเกิดจากความแตกต่างของการครอบครองสินทรัพย์ทุน โดยกลุ่มคนที่ครอบครองสินทรัพย์ทุนนี้มีรายได้ที่สำคัญมาจากการลงทุนของสินทรัพย์ และถ้าผลตอบแทน (r) ยิ่งสูงขึ้นจะทำให้รายได้มากขึ้นเนื่องจากผลตอบแทนจะแปรรูปเป็นทุนและสะสมจนทำให้รายได้สูงขึ้นเรื่อยๆ ประการที่สอง ในทางกลับกัน กลุ่มผู้ที่ไม่มี “ทุน” หรือ “สินทรัพย์” ได้รับแต่เพียงรายได้จากค่าจ้างนั้น การเติบโตของรายได้ของพวกเขาเป็นไปตามอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจ (g) ซึ่งการวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของพิกเกตต์ได้แสดงให้เห็นว่า พลวัตของ g จะมีการเติบโตน้อยกว่า r เสมอ ประการสุดท้าย จากสถานการณ์ในสองข้อแรกได้นำมาสู่กฎสุดท้ายที่ว่า เมื่อ $r > g$ ความเหลื่อมล้ำจะเพิ่มขึ้นมากเรื่อยๆ เพราะกลุ่มผู้มีทรัพย์สินยังมีทุนอกเงยเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ สัดส่วนของรายได้อันเกิดจากการลงทุนของพวกเขายิ่งขยายตัวเพิ่มขึ้น ในขณะที่กลุ่มผู้ที่ได้รับรายได้จากค่าจ้าง มีอัตราการเติบโตของรายได้ไม่ทันต่ออัตราการเติบโตของทุน ทำให้คนที่อยู่ช่วงชั้นเศรษฐกิจจะคับบ้นยิ่งทวีขึ้นไป ในขณะที่ผู้ที่ไม่มีความสามารถเลื่อนช่วงชั้นทางเศรษฐกิจได้ยากยิ่ง

พิกเกตต์ได้พิสูจน์ข้อเสนอดังกล่าวด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ โดยชี้ให้เห็นถึงวิวัฒนาการของการกระจายความมั่งคั่งตั้งแต่ปี ค.ศ. 1810-2010 ของประเทศในแถบยุโรป และพบว่าในช่วงร้อยปีแรกคนกลุ่มบน 10% ที่มั่งคั่งที่สุดเป็นเจ้าของ 80-90% ของความมั่งคั่งรวม แม้ว่าในอีกร้อยปีถัดมา ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่งแม้ว่าสัดส่วนการครอบครองความมั่งคั่งของคนกลุ่มนี้ได้ลดลงเหลือ 55-70% ของความมั่งคั่งรวม แต่ตัวเลขที่ลดลงนี้ยังถือว่ามีส่วนที่สูงสุดอยู่ คงไม่เกินไปที่จะกล่าวว่าหายนะจากสงครามจึงไม่ได้เปลี่ยนสัดส่วนความมั่งคั่งของคนกลุ่มบนนัก จากข้อเท็จจริงเรื่องการถือครองทรัพย์สินในสัดส่วนที่ไม่เท่ากัน พิกเกตต์ได้ยกข้อมูลประวัติศาสตร์ของประเทศฝรั่งเศสเพื่อชี้ให้เห็นว่า ระหว่างปี ค.ศ.1823-1913 อัตราผลตอบแทนต่อทุนนั้นสูงกว่าอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจมาก โดยเฉลี่ยอยู่ที่ 5% เทียบกับอัตราการเติบโตเศรษฐกิจอยู่ที่ 1% ดังนั้นความมั่งคั่งจึงมีแนวโน้มการกระจุกตัวมากขึ้น การที่ $r = 5\%$ และ $g = 1\%$ ได้ยังผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำเป็นอย่างมาก นั่นเพราะว่าในผู้ที่ถือสินทรัพย์ทุน เพียงแค่พวกกันรายได้จากสินทรัพย์ไว้เพียง 1 ใน 5 (4 ส่วนที่เหลือนำไปบริโภค) ก็ประกันได้ว่าทุนที่อยู่ในมือเขาจะเติบโตไปในอัตราเดียวกันกับเศรษฐกิจคือ 1% ทำให้พวกเขาสามารถรักษามาตรฐานการครองชีพไว้ได้ ทั้งนี้ถ้าหากจินตนาการต่อว่าถ้าพวกเขานำเงินส่วนใหญ่ที่มีไปลงทุนในสินทรัพย์ทุนต่อ สิ่งที่เกิดขึ้นคือ กลุ่มเจ้าของทรัพย์สินทุนแม้ไม่ได้ทำงานเลย (ไม่มีรายได้จากแรงงาน) ความมั่งคั่งของเขา (หรือที่บรรพบุรุษ) ได้สะสมมาในอดีตก็ยังสามารถขยายตัวได้มากกว่าเงินรายได้จากค่าจ้างมากนัก ทำให้พวกเขารายได้โดยไม่ต้องทำงานเลย

งานวิจัยนี้ได้รับแนวคิดของพิกเกตต์ โดยนำมาใช้กำหนดตัวแปรหลักและวางรูปแบบความ

สัมพันธระหวางตัวแปรในการศึกษานี้ กลาวคือ อัตราการเติบโตของเงินลดยอนในภาคการลงทุน และการออม กำหนดให้เป็นตัวแปร “f” และ อัตราการเติบโตของภานีเงินไดของประเทศกำหนดให้เป็นตัวแปร “t” โดยงานวิจัยนี้มีสมมติฐานว่ เมื่ออัตราการเติบโตของการลดยอนมีคามากกว่ อัตราการเติบโตของภานีเงินได หรือ “f > t” สิ่งทีตามมาคือ ค่าสัมประสิทธิ์ความเหลื่อมล้าดานรายได (income Gini coefficient) หรือ “ θ ” ก็จะมีเพิ่มมากขึ้น

ทั้งนี้ การอ่านพิเกดตีทำให้ผู้วิจัยตระหนักว่ การอธิบายเงื่อนนำของความเหลื่อมล้าอันเกิดจากการลงทุนเพื่อลดยอนภานีไม่สามารถทำได้โดยแบบจำลองเชิงปริมาณทีเน้นผลสัมฤทธิ์ของนัยสำคัญทางสถิติของตัวแปร f, t, และ θ เท่านั้น แต่ต้องครอบคลุมไปถึงคำอธิบายเชิงคุณภาพด้วย ดังนั้นนอกจากสมการและแบบจำลอง งานวิจัยนี้จึงพยายามให้คำอธิบายทีสมเหตุสมผล ทีชี้ให้เห็นว่ การลดยอนใน LTF และ RMF เป็นกลไกสำคัญทีสร้างความเหลื่อมล้าด้วย

3. ความสัมพันธ์ระหว่าง f > t และความเหลื่อมล้า

เพื่อยืนยันสมมติฐานเบื้องต้นของงานวิจัยว่ตัวแปร f > t มีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกับตัวแปร θ บทความวิจัยนี้ประมาณค่าสมการถดถอยด้วยวิธีการกำลังสองน้อยทีสุด (ordinary least squares: OLS) โดยใช้รูปแบบสมการคือ

$$\theta = \beta_0 + \beta_1(f-t) + u$$

• f-t คือ ผลต่างอัตราเติบโตการลดยอนกับรายรับจากภานีเงินไดบุคคลธรรมดา จากการคำนวณข้อมูลทีได้จาก ส่วนนโยบายการคลังและงบประมาณ สำนักเศรษฐกิจการคลัง (2561)

• θ คือ ความเหลื่อมล้าของรายได ซึ่งผู้วิจัยใช้ค่าสัมประสิทธิ์จินดานรายได เป็นตัวแทนในการศึกษา⁸ โดยข้อมูลได้มาจากเว็บไซต์สำนักสถิติแห่งชาติ

• โดยที ข้อมูลของตัวแปร f, t, และ θ ทีใช้เป็นข้อมูลรายปี และมีขอบเขตเวลาระหวาง พ.ศ. 2547-2560 เนื่องจากการเป็นช่วงทีมีการลดยอนภานีใน LTF และ RMF ซึ่งอยู่ในความสนใจของการศึกษา และ

- β_0 คือ สัมประสิทธิ์ของค่าคงที
- β_1 คือ สัมประสิทธิ์ของตัวแปร f-t
- u คือ ตัวแปรค่าคลาดเคลื่อนแบบสุ่ม

ผลทีได้จากการประมาณค่าสมการเชิงเส้นด้วยวิธีการกำลังสองน้อยทีสุด แสดงดังตารางที 1 ซึ่งพบว่า ผลต่างอัตราเติบโตการลดยอนกับรายรับภานีบุคคลธรรมดา (f-t) มีนัยสำคัญทางสถิติกับ ความเหลื่อมล้าของรายได (θ) โดยค่าคงทีคือ β_0 เท่ากับ 0.436, ค่า β_1 เท่ากับ 0.003 และค่า

8. ถ้าอิงตามพิเกดตี การพิจารณาความเหลื่อมล้าควรใช้ค่าสัมประสิทธิ์ด้านสินทรัพย์ด้วย อย่างไรก็ตาม เนื่องด้วยข้อมูลไม่เพียงพอ งานวิจัยนี้จึงใช้ค่าสัมประสิทธิ์จินดานรายไดเป็นตัวแปรในการประมาณค่าความสัมพันธ์ เพราะขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพียงพอและครอบคลุมช่วงเวลาทีศึกษา โดยสัมประสิทธิ์จินี (Gini coefficient) เป็นเครื่องมือในการวัดความไม่เทียมเทียมในรูปของสัดส่วน มีค่าอยู่ระหว่าง 0-1 ถ้าค่าอิงเข้าใกล้ 1 มากเท่าไร แสดงว่ความไม่เทียมเทียมกันของรายไดยิ่งมากขึ้นโดยคำนวณจากการใช้ค่าของพื้นที่ระหวาง Lorenz curve ของการกระจายรายไดกับเส้นการกระจายรายไดสมบูรณ์เป็นตัวตั้ง และค่าของพื้นที่ได้เส้นการกระจายรายไดสมบูรณ์ทั้งหมดเป็นตัวหาร

R-squared เท่ากับ 0.3029⁹ ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% การที่ β_1 มีค่าเป็นบวกสื่อความหมายว่า (f-t) มีความสัมพันธ์กับ θ ในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทดสอบปัญหาสหสัมพันธ์ของตัวคลาดเคลื่อน (autocorrelation) ของแบบจำลอง พบว่าตัวแปรต้นที่พิจารณาเป็นอิสระจากค่าคลาดเคลื่อน (ตาราง 1.2 ภาคผนวก) ดังนั้นในภาพรวม ผลการประมาณค่าจึงเป็นไปตามที่ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานไว้ นั่นหมายความว่า ยิ่งผลต่างอัตราเติบโตการลดหย่อนกับรายรับภาษีบุคคลธรรมดาห่างกันมากขึ้นอาจส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำของรายได้เพิ่มขึ้นด้วย

ตารางที่ 1: ผลการประมาณค่าสมการถดถอย

ความเหลื่อมล้ำ (θ)	β_1	Std. Err.	p-value	95% CI
(f-t)	0.003**	0.001	0.028	[-0.0004, 0.006]
constant	0.436***	0.038	0.000	[0.353, 0.519]

(หมายเหตุ N=14, R-squared = 0.3209, Std. Err. = standard error, CI=confidence interval, (*, **, ***) แสดงระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 10%,5%,1% ตามลำดับ)

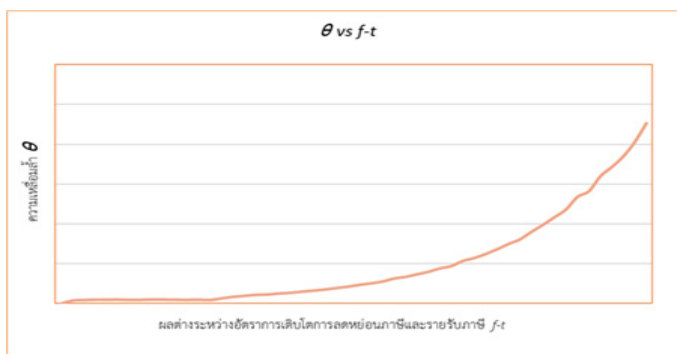
แม้ว่าการประมาณค่าสามารถยืนยันนัยสำคัญทางสถิติของทั้งสองตัวแปรได้ แต่ด้วยการที่จำนวนข้อมูลตัวอย่าง (observation) มีน้อยเกินไป (เพียงแค่ 14 ปี) อาจทำให้เราไม่สามารถมองเห็นสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำที่ต่อเนื่องไปข้างหน้าได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการจำลองสถานการณ์ (simulation) ด้วยวิธีการแบบมอนติคาโล (Monte Carlo) เพื่อดูว่าภายใต้สถานการณ์ที่ f และ t ผันแปรไปตามเหตุการณ์ที่กำหนดจะส่งผลต่อค่า θ อย่างไร โดยกำหนดให้ค่า θ ให้เป็นไปตามสมการที่ได้จาก OLS จากนั้นผู้วิจัยได้จำลองข้อมูลตัวอย่างของตัวแปร f และ t ให้เพิ่มขึ้นสามเท่าตัว โดยใส่ข้อสมมติคือให้มีการผันแปรในการลงทุนใน LTF เนื่องจากมูลค่าการลดหย่อนภาษีที่เป็นฐานในการคำนวณตัวแปร f สามารถผันแปรได้ถ้าหากมีการเปลี่ยนแปลงในการลงทุนและการออมเพื่อลดหย่อนภาษี ซึ่งในปี พ.ศ.2563 เป็นต้นไป รัฐบาลจะยกเลิกการลดหย่อนภาษีในการลงทุน LTF ผู้วิจัยจึงนำเอาข้อเท็จจริงนี้มาใส่เป็นเงื่อนไขในการจำลองแบบ โดยพิจารณาสร้างค่า f จากการจำลองแบบทั้งในกรณีที่การลงทุนใน LTF ไม่ลดลงเลย (ผู้คนยังคงลงทุนอยู่แม้ไม่ได้สิทธิประโยชน์จากการลดหย่อนภาษี) กรณีที่การลงทุนใน LTF ลดลงไปครึ่งหนึ่งและโยกการลงทุนไปยัง RMF (เพราะยังได้สิทธิประโยชน์จากการลดหย่อนภาษีอยู่) และกรณีที่การลงทุนใน LTF ลดลงทั้งหมด และย้ายการลงทุนไปยัง RMF ทั้งนี้การโยกเงินลงทุนไปยัง RMF ในสองกรณีหลัง ได้ใส่เงื่อนไขเพิ่มเติมว่ามูลค่าการลดหย่อนใน RMF ถูกกลุ่มให้เพิ่มขึ้นในช่วงระหว่าง 17% - 34%¹⁰ นอกจากนี้ในส่วนของการจำลองสร้างตัวแปร t ผู้วิจัยกำหนดให้รายได้ภาษีเติบโตที่ 6.8% ต่อปี ซึ่งสอดคล้องกับภาพรวมของการ

9. ค่า R-squared น้อยไม่ได้หมายความว่า สมการถดถอยที่ผู้วิจัยประมาณค่ามาใช้ไม่ได้ นั่นเพราะว่า ในความเป็นจริงปัญหาความเหลื่อมล้ำเกี่ยวข้องกับเหตุปัจจัยที่หลากหลายมากทั้งที่นับได้และนับไม่ได้ การที่ผู้วิจัยมุ่งเน้นไปที่ตัวแปร (f-t) อย่างเฉพาะเจาะจงจึงมีอาจทำให้สมการความเหลื่อมล้ำครอบคลุมทั้งหมดได้ ค่า R-squared จึงน้อย อย่างไรก็ตามผู้วิจัยสนใจที่ (f-t) ซึ่งสามารถอธิบายได้ก็เพียงพอแล้ว นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ลองเพิ่มตัวแปรควบคุม (control variable) เข้าไปในสมการดังตารางที่ 1.1 ในภาคผนวก พบว่า ค่า R-squared เพิ่มขึ้นแต่ทำให้การอธิบายตัวแปรแต่ละตัวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอใช้แบบจำลองที่ไม่มีตัวแปรควบคุม เพื่ออธิบายผลของ (f-t) ที่เป็นตัวแปรหลักอย่างเฉพาะเจาะจง

เติบโตของรายรับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในช่วงปี พ.ศ. 2547-2560 และคำนวณค่าความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ที่เป็นไปได้จำนวน 200 รอบ ก่อนนำไปสร้างเป็นกราฟแสดงความความเหลื่อมล้ำกับผลต่างระหว่างอัตราการเติบโตของการลัดหย่อนและรายรับภาษี

ผลจากการจำลองสถานการณ์ในแผนภาพที่ 1 ปรากฏว่าค่า $f-t$ ส่งผลให้ θ เคลื่อนไหวในแบบอัตราชี้กำลัง (exponential rate) ซึ่งผลที่ได้นี้ให้ข้อมูลสำคัญสองประการ คือ ประการแรก การเกิดช่วงห่างระหว่างอัตราการเติบโตของการลัดหย่อนและภาษีเงินได้ ($f > t$) ยิ่งทำให้ค่าดัชนีความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ (θ) เพิ่มขึ้นในอัตราที่เพิ่มขึ้น เมื่อย้อนกลับมาพิจารณาสถานการณ์จริงพบว่าการเติบโตในการลัดหย่อนที่นับวันยิ่งทิ้งห่างการเติบโตของรายรับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา แผนภาพที่ 2 ได้แสดงให้เห็นว่า ช่วงห่างระหว่างการเติบโตของมูลค่าการลัดหย่อนและการเติบโตของรายรับภาษี¹¹ เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นับตั้งแต่ปี 2547 ที่เริ่มมีการเปิดให้มีการลงทุน LTF และ RMF เป็นต้นมาทำให้ช่วงห่างเพิ่มมากกว่าก่อนหน้านี้ปี 2547 ถึง 4.4 เท่า และขึ้นไปสูงสุด ถึง 5.7 เท่า ในปี พ.ศ. 2560¹² ซึ่งถ้าหากสถานการณ์ยังคงเป็นเช่นนี้ ผู้วิจัยสามารถทำนายได้ว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ย่อมทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้นเราจึงอาจกล่าวได้ว่าการลงทุนเพื่อลดหย่อนภาษีใน LTF และ RMF ถือเป็นชนวนสำคัญที่กระตุ้น (trigger) ให้สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำแย่ลงได้

แผนภาพที่ 1

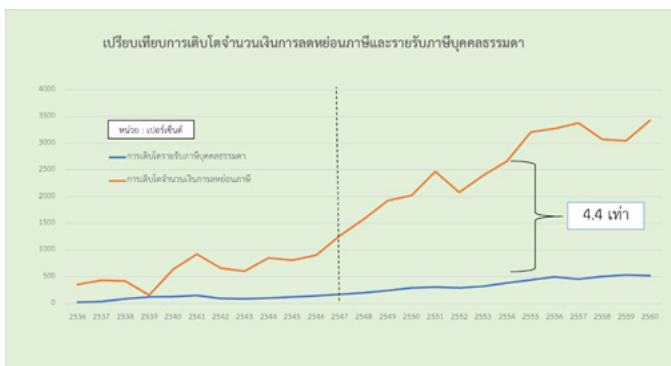

10. สมมติฐานที่ว่าเงินลงทุนที่ลดลงจาก LTF ไปเพิ่มการลงทุนใน RMF และทำให้มูลค่าการลัดหย่อนใน RMF เพิ่มขึ้นในช่วงระหว่าง 17-34% ได้คำนวณต่อยอดมาจาก อธิภัทร (2560) โดย อธิภัทร ได้เปรียบเทียบมูลค่าการลัดหย่อนในแต่ละประเภทการลงทุนในปี 2558 พบว่า สัดส่วนมูลค่าการลัดหย่อนใน LTF คิดเป็น 34% ของมูลค่าการลงทุนเพื่อลดหย่อนทั้งหมด ดังนั้นกรณีที่มีการลงทุนใน LTF ถูกโยกไปใน RMF ทั้งหมด (100%) ย่อมมีโอกาสที่ทำให้มูลค่าการลัดหย่อนใน RMF เพิ่มขึ้น 34% (เช่น ถ้าหากเดิม RMF มีสัดส่วนที่ 20% ก็จะเพิ่มเป็น 54%) นี่ถือเป็นช่วงสูงสุดในการคำนวณ และในกรณีที่การลงทุนใน LTF ถูกโยกไปใน RMF 50% ย่อมมีโอกาสทำให้สัดส่วนมูลค่าการลัดหย่อนใน RMF เพิ่มขึ้นขึ้น 17% นี่ถือเป็นช่วงต่ำสุดในการคำนวณ โดยที่การสุ่มสร้างค่าตัวแปร f ในขอบเขต 17-34% นี้ ได้กำหนดให้เป็นการกระจายแบบเอกรูป (uniform distribution)

11. ในการเปรียบเทียบนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำให้ข้อมูลค่าการลัดหย่อนและการได้ภาษีในลักษณะดัชนี (index) โดยกำหนดให้ค่าเริ่มต้นเป็นค่าฐานที่ 100

12. ค่าความจาก ค่าเฉลี่ยของผลต่างระหว่าง f และ t ในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2536 - 2547 เทียบกับ ค่าเฉลี่ยของผลต่างระหว่าง f และ t ในช่วงตั้งแต่ พ.ศ. 2547 - 2560

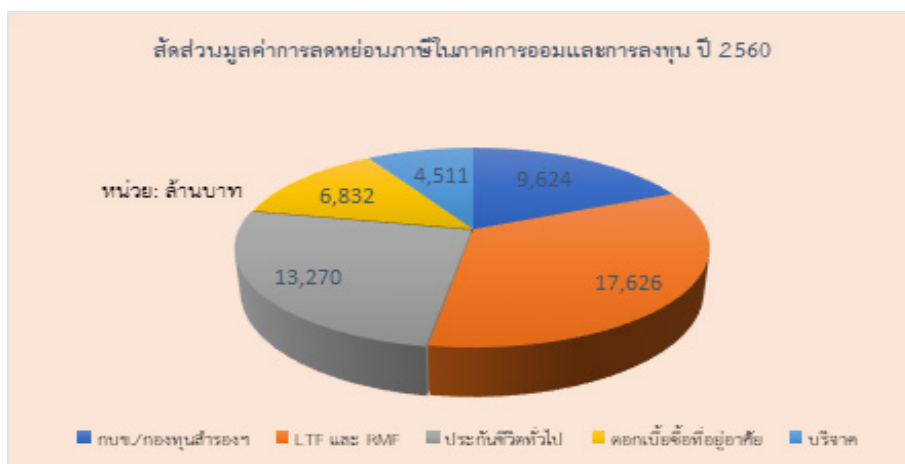
แผนภาพที่ 2

(ที่มา: จำนวนโดยผู้วิจัยจากข้อมูล ส่วนนโยบายการคลังแลงบประมาณ
สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (2561))

ประการที่สอง เมื่อเป็นดังที่กล่าวมา เราจึงไม่สามารถละเลยบทบาทของการลงทุนเพื่อลดหย่อนภาษีใน LTF และ RMF ที่อาจส่งผลสะท้อนต่อสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำได้ เพราะการใช้สิทธิในการลดหย่อนจาก LTF และ RMF มีสัดส่วนมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับกรณีลดหย่อนในทุกๆ ประเภท เมื่อพิจารณาภาพที่ 3 พบว่า มูลค่าการลดหย่อน ที่เกิดจาก LTF และ RMF ในปี 2560 มีสัดส่วนเกินกว่า 1 ใน 3 ของมูลค่าการลดหย่อนทั้งหมด ดังนั้นการเคลื่อนไหวของค่าตัวแปร f , t , และ θ ย่อมได้รับอิทธิพลจากการลดหย่อนใน LTF และ RMF ด้วย

แผนภาพที่ 3

(ที่มา: ประมาณการโดย อธิภัทร (2560))

ตอนนี้เราทราบเป็นที่แน่ชัดแล้วว่า การที่ค่าตัวแปร f - t เพิ่มขึ้นส่งผลให้ θ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และค่า θ หรือความเหลื่อมล้ำ มีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นในอัตราที่เพิ่มขึ้นถ้าหาก

สถานการณ์ $f > t$ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง และเราตั้งข้อสงสัยว่า การลงทุนเพื่อลดหย่อนภาษีใน LTF และ RMF มีบทบาทสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำในรายได้ ดังนั้นสิ่งที่เราต้องพิจารณาต่อคือ การลงทุนเพื่อลดหย่อนภาษีใน LTF และ RMF มันมีกลไกอย่างไรที่ส่งผลให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในรายได้เพิ่มมากขึ้น

4. บทบาทของการลงทุนใน LTF และ RMF ที่มีต่อความเหลื่อมล้ำ

ในส่วนนี้ผู้วิจัยต้องการใช้ให้เห็นว่า การลงทุนเพื่อลดหย่อนภาษีใน LTF และ RMF มีความเชื่อมโยงอย่างไรกับปัญหาความเหลื่อมล้ำ โดยแบ่งออกเป็นสามประเด็น คือ เรื่องโอกาสทางการคลัง เรื่องสิทธิประโยชน์ในการลดหย่อนภาษี และ เรื่องระดับของผลตอบแทนจากการลงทุน

4.1 การสูญเสียโอกาสด้านการคลัง

สาเหตุสำคัญหนึ่งที่มาจากการลดหย่อนภาษีจากการลงทุนส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำคือ มันได้สร้างต้นทุนค่าเสียโอกาสของรายรับทางการคลังของประเทศ หรืออีกนัยหนึ่งคือ การลดหย่อนภาษี โดยเฉพาะในการลงทุน LTF และ RMF เป็นการตัดโอกาสโอกาสในการสร้างรายได้ทางการคลังเพื่อใช้ในโครงการปันส่วนใหม่ (redistribution) เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่เท่าเทียมมากขึ้น ซึ่งในประเด็นเกี่ยวกับภาษีและความเหลื่อมล้ำนี้ก็มีผู้เห็นสอดคล้องอยู่ เช่น มุมมองที่ว่า การเก็บภาษี (taxation) สามารถลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ต่างๆจริง (Martorano, 2018) และ ถ้าไม่เก็บภาษีแต่กลับลดอัตราภาษีก็ยังส่งผลให้ช่องว่างรายได้เพิ่มขึ้น เพราะการลดอัตราภาษีทำให้ผู้ที่อยู่ช่วงชั้นรายได้ที่สูงมีแรงจูงใจที่จะหารายได้เพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มคนที่อยู่ในช่วงชั้นรายได้ที่น้อยลงมา (Gwartney and Lawson, 2006) อย่างไรก็ตาม ยังมีบางส่วนที่มองว่ากลไกการเก็บภาษีเพียงลำพังยังไม่พอ การลดความเหลื่อมล้ำต้องมีการใช้จ่ายภาครัฐที่ส่งเสริมสวัสดิการสังคมด้วย (Jao, 2000 และ Obaretin et al., 2017)

แผนภาพที่ 4

(ที่มา: ข้อมูลงบประมาณแต่ละกระทรวงมาจากสำนักงบประมาณ

และข้อมูลจำนวนการลดหย่อนได้มาจากรออีกร (2560))

เห็นได้ว่าการลดความเหลื่อมล้ำจึงไม่ได้แก้ด้วยการที่รัฐเก็บภาษีเพิ่มขึ้นอย่างเดียว หากแต่ต้องมีการใช้จ่ายของรัฐที่ส่งเสริมให้สังคมเข้าถึงสวัสดิการและทรัพยากรต่างๆด้วย อย่างไรก็ตาม

สถานการณ์ดังกล่าวคงเป็นไปได้ยาก ถ้าหากประเทศขาดทรัพยากรตั้งต้น (initial endowment) เพื่อนำไปใช้จ่ายในโครงการเพื่อการกระจายรายได้ ซึ่งสถานการณ์การลงทุนเพื่อการลดหย่อนใน LTF และ RMF บ่งชี้ว่า ประเทศไทยสูญเสียรายรับด้านการภาษีอย่างมหาศาลจนมีอาจมองข้ามไปได้ ถ้านึกไม่ออกว่ามากขนาดไหน ทางผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลแล้วพบว่า จากภาพที่ 4 ด้านบน ในปี พ.ศ. 2560 รายได้ภาษีที่รัฐต้องสูญเสียไปเพื่อคืนให้แก่ผู้ลงทุนในกองทุน LTF, RMF อยู่ที่ประมาณปีละเกือบ 18,000 ล้านบาท ซึ่งเมื่อนำตัวเลขดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับงบประมาณของกระทรวงต่าง ๆ พบว่า มูลค่าการลดหย่อนใน LTF และ RMF มากกว่างบประมาณประจำปีของหลาย ๆ กระทรวง (หรือขนาดงบประมาณของบางกระทรวงรวมกันก็ยังไม่มากเท่า) ดังนั้น สถานการณ์การลดหย่อนใน LTF และ RMF จึงสร้างต้นทุนค่าเสียโอกาสด้านการคลังอย่างมหาศาล และจำกัดทางเลือกในการกระจายทรัพยากรใหม่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

4.2 ยังมีรายได้มาก ยังได้สิทธิประโยชน์มาก

อีกประเด็นที่ผู้วิจัยมองว่ามาตรการลดหย่อนภาษีในการลงทุนใน LTF และ RMF เป็นกลไกสำคัญที่เอื้อต่อสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำ คือเรื่องสิทธิประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุน กล่าวคือ สำหรับผู้ลงทุนใน LTF และ RMF สามารถได้สิทธิประโยชน์สองต่อ โดยต่อแรก พวกเขาได้รับประโยชน์จากการลดหย่อนภาษีได้ตามแต่ละขั้นรายได้ สำหรับในส่วนนี้เป็นการพิจารณาในส่วนของสิทธิประโยชน์จากการลดหย่อน ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ในรายละเอียด เราพบข้อเท็จจริงที่น่าสนใจว่าผู้ที่มีขั้นรายได้สูงสามารถได้สิทธิประโยชน์มากกว่าผู้ที่มีขั้นรายได้ต่ำกว่า

ตารางที่ 2 แสดงตัวอย่างการคำนวณสิทธิประโยชน์ที่ได้จากการลดหย่อนจากการลงทุนใน LTF และ RMF ในแต่ละขั้นอัตราภาษี¹³ โดยในแต่ละขั้นของอัตราภาษีได้แสดงจำนวนเงินได้สุทธิสูงสุดที่ต้องเสียภาษีในอัตราของขั้นนั้น¹⁴ เช่น ผู้ที่ต้องเสียภาษีในอัตรา 5% ต้องมี เงินได้สุทธิสูงสุดไม่เกิน 300,000 บาท และภาระภาษีที่เขาต้องรับผิดชอบคือ 7,500 บาท ซึ่งเป็นไปตามหลักการคำนวณภาษีแบบขั้นบันได¹⁵ อย่างไรก็ตาม การคำนวณภาษีแบบขั้นบันไดนั้นมันไม่สะท้อนอัตราภาษีที่แท้จริงของเงินได้สุทธิ เพราะจริง ๆ แล้วภาระภาษี 7,500 บาท คิดได้เท่ากับ 2.5% ของรายได้สุทธิเท่านั้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงเพิ่มการคำนวณภาระภาษีที่เปรียบเทียบกับเงินได้สุทธิในแต่ละขั้นภาษีทั้งกรณีไม่มีและมีการลงทุนใน LTF และ RMF เพื่อลดหย่อนภาษี (แถวที่ 5 และ 9 ในรูป ตามลำดับ) นอกจากนี้จำนวนของเงินได้พึงประเมินที่ปรากฏได้ถูกกำหนดให้มีจำนวนต่างจากเงินได้สุทธิ 100,000 บาท ในทุกระดับขั้นอัตราภาษี¹⁶ เมื่อกำหนดตัวเลขเงินได้พึงประเมินและเงินได้สุทธิแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบเปรียบเทียบสิทธิประโยชน์จากการลดหย่อนภาษีจากการลงทุนใน LTF และ RMF ในแต่ละขั้นภาษี โดยมีข้อสมมติสำคัญสองข้อคือ ข้อแรก การวิเคราะห์กำหนดให้ผู้ลงทุนใน LTF และ RMF ลดหย่อนภาษีเต็มจำนวนที่ทำได้ในแต่ละขั้นของอัตราภาษี คือ นำเงินที่ลงทุนมาลดหย่อนภาษีได้สูงสุดไม่เกิน 15% ของเงินได้พึงประเมิน¹⁷ และข้อสอง การวิเคราะห์นี้กำหนดให้ไม่มีการลดหย่อน

13. สฎณี (2556) ได้คำนวณถึงผลประโยชน์ที่ได้ของการประหยัดภาษีที่ได้จากการลงทุนใน LTF ซึ่งได้ข้อสรุปเดียวกับบทความวิจัยนี้คือ โครงสร้างการลดหย่อนภาษีสวนทางกับหลักการภาษีแบบก้าวหน้า อย่างไรก็ตามในรายละเอียด สฎณี ใช้การคำนวณภาษีที่ต่างออกไป โดยคำนวณภาษีเงินได้จากการนำเอาอัตราภาษีคูณกับเงินได้พึงประเมิน ซึ่งไม่ได้เป็นไปตามการเก็บภาษีแบบขั้นบันได ทำให้ตัวเลขผลประโยชน์ที่ได้จากการลดหย่อนดูเยอะกว่าที่ควรจะเป็น

ประเภทอื่นๆเลย เพื่อให้สามารถพิจารณาเฉพาะบทบาทของการลงทุนเพื่อลดหย่อนภาษีใน ใน LTF และ RMF ได้อย่างชัดเจน

ตารางที่ 2: ตัวอย่าง การคำนวณแสดงผลจากการลดหย่อนทางภาษี จากลงทุนใน LTF และ RMF (หน่วย: บาท)

อัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (1)	0%	5%	10%	15%	20%	25%	30%
เงินได้พึงประเมิน (2)	250,000	400,000	600,000	850,000	1,100,000	2,100,000	5,100,000
เงินได้สุทธิ (3)	150,000	300,000	500,000	750,000	1,000,000	2,000,000	5,000,000
ภาระภาษีเดิม (4)	0	7,500	27,500	65,000	115,000	365,000	1,415,000
ภาระภาษีเมื่อเปรียบเทียบกับเงินได้สุทธิ (5)	0.0%	2.5%	5.5%	8.7%	11.5%	18.3%	28.3%
จำนวนเงินลดหย่อน (6)	0	60,000	90,000	127,500	165,000	315,000	500,000
เงินได้สุทธิใหม่หลังลดหย่อน (7)	0	240,000	410,000	622,500	835,000	1,685,000	4,500,000
ภาระภาษีใหม่ (8)	0	4,500	18,500	45,875	82,000	286,250	1,115,000
ภาระภาษีเมื่อเปรียบเทียบกับเงินได้สุทธิใหม่ที่มีการลดหย่อนเต็มจำนวน (9)	0.0%	1.9%	4.5%	7.4%	9.8%	17.0%	24.8%
ผลต่างอัตราภาระภาษีก่อนและหลังลดหย่อนภาษีเต็มจำนวน (10)	0.0%	0.6%	1.0%	1.3%	1.7%	1.3%	3.5%

(หมายเหตุ (5)=(4)/(3), (6)=(15%*(2)) โดยที่ (6) ไม่เกิน 5 แสนบาท, (7)=(3)-(6), (9)=(8)/(7), (10)=(5)-(9))

(ที่มา: จากการคำนวณของผู้วิจัย)

เมื่อพิจารณาอัตราภาษีเทียบกับเงินได้สุทธิทั้งในแถวที่ 5 (ไม่มีการลดหย่อน) และ 9 (มีการใช้ LTF และ RMF ลดหย่อน) พบว่า ผู้มีรายได้มากยิ่งขึ้นรับภาระอัตราภาษีที่เพิ่มขึ้น ซึ่งดูผิวเผินเหมือนเป็นตามหลักการของอัตราภาษีก้าวหน้า อย่างไรก็ตาม ถ้าพิจารณาในเชิงผลประโยชน์ส่วนเพิ่ม (marginal benefit) พบว่า คนยังมีรายได้มาก ยิ่งได้ผลประโยชน์ส่วนเพิ่ม (ในรูปของภาระภาษีที่ลดลง) มากขึ้น ตัวอย่างเช่น ในขั้นรายได้พึงประเมินที่ 400,000 บาท ถ้าผู้เสียภาษียกลงทุนใน LTF และ RMF เต็มจำนวน ก็จะทำให้ภาระภาษีเมื่อเปรียบเทียบกับเงินสุทธิลดลงจาก 2.5% เหลือเพียง 1.9% หมายความว่าเราได้ผลประโยชน์ส่วนเพิ่ม (ในรูปของภาระภาษีที่ลดลง) เท่ากับ 0.6% (แถวที่ 10) ทั้งนี้เมื่อพิจารณาในผู้ที่มีรายได้สูง เช่น ผู้ที่มีเงินได้พึงประเมินที่ 5,100,000 พบว่าเขาจะได้รับผลประโยชน์ส่วนเพิ่มที่ช่วยในการประหยัดภาษีมากถึง 3.5% เมื่อเป็นเช่นนั้นจึงกลายเป็นว่า การลดหย่อนภาษีด้วยการลงทุนใน LTF และ RMF ยังเป็นการให้สิทธิประโยชน์ในการประหยัดภาษีแก่

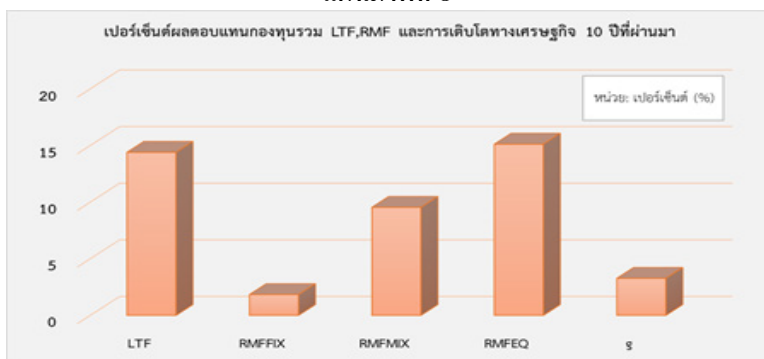
14. ทั้งนี้ในภาพไม่สามารถระบุเงินได้พึงประเมินในชั้นอัตราภาษีที่ 35% ได้เนื่องจากไม่สามารถกำหนดจำนวนรายได้สูงสุดที่จะเสียภาษีในอัตรานี้ได้
15. การคำนวณตามหลักการขั้นบันได คือ รายได้ของเขาดังแต่ 0-150,000 เสียภาษีในอัตรา 0% และตั้งแต่ 150,001 - 300,00 บาท เสียภาษีในอัตรา 5% ทำให้ยอดรวมของภาระภาษีคือ 7,500 บาท
16. เนื่องจากเกณฑ์ที่ว่าผู้เสียภาษีสามารถหักค่าใช้จ่ายส่วนตัวได้ 50% ของเงินได้พึงประเมิน แต่สูงสุดไม่เกิน 100,000 บาท
17. โปรดอย่าสับสนระหว่าง เงินได้พึงประเมินและเงินได้สุทธิ โดยอันแรกคือยอดรายได้ที่ยื่นต่อทางการเพื่อเสียภาษี และ อันหลังคือเป็นจำนวนเงินได้พึงประเมินที่หักการลดหย่อนส่วนตัว และค่าลดหย่อนอื่นๆ เช่น เบี้ยประกันชีวิต เงินบริจาค ค่าดูแลบิดา-มารดา ฯลฯ
18. งานของ อธิภัทร (2560) ได้ใช้ข้อมูลจากกรมสรรพากร และแบ่งกลุ่มผู้เสียภาษีตามระดับรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายออกเป็น 5 กลุ่ม (quintile) ด้วยกัน (ซึ่งไม่เหมือนกับการแบ่งตามขั้นรายได้พึงประเมินของกรมสรรพากร) โดยผู้ที่อยู่ในกลุ่ม 5 คือ กลุ่มคนที่มียาได้สูงสุด และคิดเป็นจำนวน 20% ของผู้เสียภาษีทั้งหมดนั่นเอง

ผู้มีรายได้น้อยมากขึ้น จึงไม่น่าแปลกใจเลยว่ากว่า 90% ของกลุ่มผู้มีรายได้น้อยต่างลงทุนใน LTF และ RMF ทั้งสิ้น (อิทธิภัทร, 2560)¹⁸ สถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ชี้ให้เห็นถึงลักษณะโครงสร้างภาษีของประเทศไทยที่ผูกพันกับโครงสร้างภาษีแบบอัตราก้าวหน้า ในกรณีนี้แทนที่ผู้มีรายได้น้อยยิ่งเสียภาษีมากกว่ากลับกลายเป็นว่าพวกเขาได้รับผลประโยชน์ซ่อนเร้นในรูปแบบของภาระภาษีที่ลดลงมากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อยนั่นเอง

4.3 ยิ่งลงทุน ยิ่งอภย

ปรากฏการณ์ของผลตอบแทน หรือ “r” ของ LTF และ RMF ในประเทศไทย ถือได้ว่าสอดคล้องอย่างยิ่งกับสิ่งที่พิกัดได้เสนอไว้ กล่าวคือ ผลตอบแทนใน LTF และ RMF มีการเติบโตที่สูงกว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ภาพที่ 5 นำเสนอเปอร์เซ็นต์ของผลตอบแทนเฉลี่ยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 – 2560 จากการลงทุนใน LTF และ RMF ในแบบต่างๆ ทั้งในแบบที่เน้นในตราสารหนี้ (RMFFIX) ตราสารผสม (RMFMIX) และตราสารทุน (RMFEQ) นำมาเทียบกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (ณ ระดับราคากลาง) หรือตัว “g” สังเกตได้ว่าผลตอบแทนของการลงทุนใน LTF และ RMF ช่วง 10 ปีที่ผ่านมาเติบโตสูงกว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมาก (ยกเว้นผลตอบแทนของ RMFFIX ที่เติบโตพอๆ กับเศรษฐกิจ) หรือ $r > g$ นั่นเอง ซึ่งปรากฏการณ์นี้เป็นการเน้นย้ำให้เห็นว่าการลงทุนใน LTF และ RMF จึงเป็นอีกพลังสำคัญที่เพิ่มช่องว่างในการสะสมสินทรัพย์ เพราะล้าหลังผู้ที่รับค่าจ้างซึ่งเติบโตไปตามภาวะเศรษฐกิจ ไม่สามารถสะสมสินทรัพย์ตามทันผู้ที่มีสินทรัพย์ทางการเงินได้เลย

แผนภาพที่ 5

(ที่มา : เปอร์เซนต์ผลตอบแทนกองทุนรวม LTF, RMF จากข้อมูล Morningstar และการเติบโตทางเศรษฐกิจ (g) จากข้อมูล World Bank (2560) โดยจากการคำนวณของผู้วิจัย)

สถานการณ์ $r > g$ ของการลงทุนใน LTF และ RMF ยิ่งเห็นได้ชัดขึ้นเมื่อพิจารณาโดยเปรียบเทียบกับช่วงเวลา ภาพที่ 6 ได้แสดงถึงการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดย ณ ที่นี้ใช้ผลผลิตประชาชาติต่อหัว ณ ราคากลาง เทียบกับมูลค่าทรัพย์สินสุทธิต่อหน่วย หรือ NAV (net asset value) ของกองทุน LTF และ RMF ตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 - 2560 การที่เราใช้ NAV เป็นตัวแทนในการพิจารณาในส่วนนี้เนื่องจากข้อจำกัดด้านข้อมูลที่เราไม่สามารถหาค่าผลตอบแทนรายปีของกองทุน LTF และ RMF

แต่ละกองได้ อย่างไรก็ตาม NAV ยังถือเป็นตัวแทน (proxy) ของผลตอบแทนหรือ “r” ได้ดีระดับหนึ่ง เพราะว่า ค่า NAV จะสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับว่าผลตอบแทน หรือ r ของกองหน้านั้น สูงหรือไม่ ถ้ากองทุนมีผลตอบแทนสูง นักลงทุนจึงเข้าลงทุนเพิ่มมาเพื่อหากำไรนั่นเอง และสุดท้ายจึงนำไปสู่การทำให้ค่า NAV ของกองทุน LTF และ RMF มีขนาดใหญ่ขึ้น¹⁹ จากภาพเห็นได้ว่า แม้ว่าอัตราการเติบโตของทั้งสามตัวแปรคือ g, LTF, และ RMF ได้เริ่มใกล้ๆ กันในปี พ.ศ.2548 แต่เมื่อเวลาผ่านไปพบว่า การเติบโตของ NAV ใน LTF และ RMF สูงล้ำเกินการเติบโตของเศรษฐกิจไปมากถึงหลายสิบเท่า (โดยเฉพาะใน LTF) สถานการณ์นี้จึงเหมือนเป็นการตอกย้ำภาพแห่งความเหลื่อมล้ำให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะสำหรับผู้ที่มีสินทรัพย์ทางการเงินและนำมันมาลงทุนใน LTF ตั้งแต่แรกเริ่ม และนำเอาผลตอบแทนกลับไปลงทุนใหม่ นับวันสินทรัพย์ทางการเงินของเขายิ่งงอกเงย และยิ่งสร้างความมั่งคั่งให้แก่คนกลุ่มนี้เป็นทวีคูณ

เพื่อให้เห็นภาพชัดเจน ยกตัวอย่าง โดยสมมติให้คนสองคนที่มียาขได้เท่ากันคือ 500 บาท ต่อปีและไม่มีค่าใช้จ่ายใดๆ โดยคนแรกเขามีแผนนำรายได้ต่อปีของทุกๆ ปีไปลงทุนใน LTF ตั้งแต่ปีเป็นระยะเวลา 10 ปี ส่วนคนที่สองไม่มีการลงทุน แต่รายได้ของเขาเพิ่มตามการเติบโตของเศรษฐกิจเมื่อเรากำนวณด้วยวิธีการคิดมูลค่าอนาคต (future value) พบว่ารายได้ของคนแรกจะเติบโตเป็นประมาณ 11,522 บาท (คำนวณจากค่าเฉลี่ย ผลตอบแทนของ LTF ในช่วงสิบปีที่ผ่านมา ในภาพที่ 5 คิดเป็น 14%) ในทางกลับกัน สำหรับคนที่สอง เงินของเขาได้เติบโตเป็น 6,403 บาท (คำนวณจากค่าเฉลี่ยของอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจคิดตั้งแต่ พ.ศ.2548-2560 ในภาพที่ 6 คิดเป็น 3%) เห็นได้ว่าจำนวนเงินของคนแรกนั้นเติบโตมากกว่าคนที่สองถึงเกือบ 2 เท่า อย่างไรก็ตาม ปกติผู้ที่เข้าถึงและใช้สิทธิการลดหย่อนจากการลงทุนใน LTF และ RMF โดยส่วนใหญ่มักเป็นผู้มีรายได้สูง ดังนั้นในโลกความเป็นความเหลื่อมล้ำระหว่างคนแรกและคนที่สองย่อมมีมากกว่านี้ถ้าจำนวนเงินตั้งต้นของผู้ใช้สิทธิลดหย่อนมีสูงกว่า

แผนภาพที่ 6

(ที่มา : เปอร์เซนต์ผลตอบแทนกองทุนรวม LTF, RMF จากข้อมูล กรมกองทุนรวมกรมธนารักษ์ไทย และการเติบโตทางเศรษฐกิจ (g) จากข้อมูล World Bank (2560) โดยจากการคำนวณของผู้วิจัย)

19. แต่อาจมีเหตุผลนอกเหนือจากนี้อีกด้วย เช่น การระดมทุนของบริษัท

4.4 ยิ่งเหลื่อมล้ำมากขึ้นเรื่อย ๆ

สถานการณ์ที่มีการให้อภิสิทธิ์ในการลดหย่อนที่มากแก่ผู้มีรายได้สูง และการเติบโตของผลตอบแทนใน LTF และ RMF อันจะส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำนั้นดูไม่เกินจริงเลย หากพิจารณาค่าดัชนีความเหลื่อมล้ำสัมประสิทธิ์ความไม่เท่าเทียมกับประกอบด้วยด้วย ตารางที่ 3 ได้แสดง ค่าสัมประสิทธิ์จีนิด้านความไม่เสมอภาคในรายได้ สินทรัพย์ทางการเงิน และสินทรัพย์รวม²⁰ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2548-2560 โดยใช้ข้อมูลจาก ดวงมณี (2556) ร่วมด้วยการคำนวณของผู้วิจัยเอง ตารางที่ 3 ระบุว่า ค่าสัมประสิทธิ์จีนิความไม่เสมอภาคด้านสินทรัพย์ทางการเงินอยู่ระหว่าง 0.8 - 0.9 ซึ่งถือว่าสูงมากกว่าค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคในด้านอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด ซึ่งตรงนี้ก็สอดคล้องกับข้อพิจารณาของพิเกดต์ที่มองว่าความเหลื่อมล้ำที่เกิดในทรัพย์สินย่อมมีความรุนแรงกว่าความเหลื่อมล้ำที่เกิดในด้านรายได้ และตรงนี้ก็ยิ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ของประเทศไทยที่เสนอในบทความวิจัยนี้ว่าการลงทุนใน LTF และ RMF เพื่อลดหย่อนภาษีเป็นการตัดโอกาสที่รัฐจะมีรายได้เพื่อการกระจายใหม่ อีกทั้งการลงทุนใน LTF และ RMF ยังเป็นการเอื้อให้อภิสิทธิ์ในการลดหย่อนแก่ผู้มีรายได้สูงมากกว่าผู้มีรายได้น้อย และที่สำคัญที่สุดคือการลงทุนใน LTF และ RMF ยังให้ผลตอบแทนในระดับที่สูงเกินอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมาก ซึ่งยังผลให้ผู้ที่มิสินทรัพย์ทางการเงินไว้ครอบครองสามารถสะสมทรัพย์สินเพิ่มขึ้นได้อย่างทวีคูณ

การที่สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำ (โดยเฉพาะในด้านสินทรัพย์ทางการเงิน) ไม่มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นอย่างสำคัญสามารถอธิบายด้วยแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์สถาบันเรื่อง ลักษณะความสัมพันธ์เชิงเหตุ-ผล ที่เป็นวงจรและสะสม (circular and cumulative causation: CCC) แนวคิดนี้มีมุมมองว่าความสัมพันธ์ระหว่างเหตุปัจจัยต่าง ๆ นั้นไม่เป็นเส้นตรงและผลกระทบระหว่างตัวแปรไม่ได้เกิดแบบตอนเดียวจบ ในหลายสถานการณ์เมื่อตัวแปรที่เราพิจารณาถูกกระทบด้วยเหตุผลเหตุใด ย่อมส่งผลให้ตัวแปรที่พิจารณานั้น เข้าสู่วงจรสะสม ซึ่งส่งผลให้คุณลักษณะตัวตัวแปรที่พิจารณานั้นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (หรือลดลง) ไปเรื่อย ๆ²¹ เมื่อนำกรอบคิดดังกล่าวมาพิจารณาสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นพบว่า การลงทุนใน LTF และ RMF เพื่อลดหย่อนภาษีเป็นหนึ่งในตัว “จุดชนวน” สำคัญ²² ที่ทำให้สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำเข้าไปอยู่ในวงจร CCC กล่าวคือ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ที่ได้มีการให้สิทธิในการลดหย่อนภาษีด้วยเงินลงทุนใน LTF และ RMF ทำให้การเติบโตของมูลค่าการลดหย่อนของประเทศทั้งหักการเติบโตของรายรับภาษีบุคคลธรรมดาเป็นอย่างมาก (ภาพที่ 2 ด้านบน)

20. การคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini coefficient) จากสูตร $Gini\ coefficient = \frac{\sum_{i=1}^n (X_i - Y_i)(X_i + Y_i)}{2 \sum_{i=1}^n X_i Y_i}$ (Xi - Yi) (Xi + Yi) แบ่งกลุ่มเป็น n กลุ่ม สินทรัพย์แต่ละประเภทถูกเรียงจากน้อยไปหามาก หรือจนสุดไปรวยสุด ตามรายได้ได้เรียงจากน้อยไปหามาก โดยที่ $X_i = 1/n$ หรือเปอร์เซ็นต์สะสมของประชากร (cumulative percentage of population)

$Y_i =$ เปอร์เซ็นต์สะสมของสินทรัพย์แต่ละประเภท (cumulative percentage of financial assets)

• สินทรัพย์รวม ประกอบด้วย สินทรัพย์ที่อยู่อาศัย (บ้าน, ที่ดิน, สิ่งปลูกสร้าง), ธุรกิจครัวเรือน, ยานพาหนะ และสินทรัพย์ทางการเงิน

• สินทรัพย์ทางการเงิน ประกอบด้วย สินทรัพย์ทางการเงินเพื่อการออม (เช่น บัญชีเงินฝาก สลากออมสิน/ธกส. กบข. ฯลฯ) , สินทรัพย์ทางการเงินเพื่อการลงทุน (เช่น พันธบัตร/หุ้นกู้ ฯลฯ) และสินทรัพย์อื่นๆ (เช่น ทอง อัญมณี ฯลฯ)

ช่องว่างที่ขยายตัวมากขึ้นเรื่อย ๆ นี้ได้ส่งผลให้สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้มีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการจำลองสถานการณ์ก่อนหน้านี้ที่แสดงว่า นับวันความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ยิ่งทวีปัญหามากขึ้น แม้ว่าจะมีการยกเลิกสิทธิประโยชน์ทางภาษีของการลงทุนใน LTF ก็มิอาจไม่ช่วยแก้ไขสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำนี้ได้

ตารางที่ 3: ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค

ประเภทค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค	ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค						
	2549	2550	2552	2554	2556	2558	2560
ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (รายได้)	0.514	0.499	0.49	0.484	0.465	0.445	0.453
ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (สินทรัพย์รวม)	0.678	0.672	0.656	0.611	0.559	0.523	0.519
ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (สินทรัพย์ทางการเงิน)	0.852	0.855	0.849	0.929	0.829	0.802	0.801

(ที่มา: ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคด้านรายได้จากข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2561) และที่มาค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคด้านสินทรัพย์รวมและสินทรัพย์ทางการเงินปี พ.ศ. 2549 2550 2552 การคำนวณของดวงมณี (2556) และ ปี พ.ศ. 2554 2556 2558 2560 มาจากการคำนวณของผู้วิจัย)

5. บทสรุป

บทความวิจัยนี้ได้ปรับใช้กรอบคิดของพีเกตตีเพื่อศึกษาให้เห็นว่า การที่มูลค่าการลดหย่อนเติบโตขึ้นในอัตราที่มากกว่ารายรับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ($f > t$) ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำด้าน

21. Stilwell (2005, 220) ได้อธิบาย CCC โดยยกตัวอย่างสถานการณ์ที่คนแอฟริกัน-อเมริกัน (African-American) ในประเทศอเมริกา และ ชาวอะบอริจิน (Aborigine) ในประเทศออสเตรเลีย อยู่ภายใต้การกีดกันด้านเชื้อชาติ (racial discrimination) ส่งผลให้พวกเขาเหล่านั้นตกไปสู่ห้วงวงจรทางเศรษฐกิจและทางสังคมที่ด้อยกว่าคนกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งแสดงออกได้ทั้งระดับรายได้ที่ต่ำ การว่างงานที่สูง การอยู่อาศัยเป็นกลุ่มในแหล่งที่พักราคาถูก การที่พวกเขาอยู่สภาพแวดล้อมที่ไม่ดีคุณภาพอาจส่งผลให้พวกเขาเปิดรับต่อพฤติกรรมที่ทำลายตนเองและต่อต้านสังคมได้ง่าย จนมันกลายมาเป็นเหตุผลที่ทำให้พวกเขาถูกกีดกันเนื่องต่อไปจนเป็นวงจรที่ไม่จบสิ้น

22. ทั้งนี้ผู้วิจัยตระหนักถึงข้อจำกัดของงานวิจัยนี้อยู่ 2 ประการคือ (1) การระบุนัยสำคัญของตัวแปรการลดหย่อนที่มีต่อความเหลื่อมล้ำได้กระทำด้วยการประมาณค่าสมการถดถอย ซึ่งมีสมมติฐานว่าตัวแปรต้นและตัวแปรตามมีความสัมพันธ์เชิง “เส้นตรง” ดังนั้นการอธิบายว่าการลดหย่อนใน LTF และ RMF เป็นตัวจุดชนวนความเหลื่อมล้ำในความสัมพันธ์แบบ “วงจร” ของ CCC อาจทำให้ผู้อ่านสับสนได้ อย่างไรก็ตามข้อโปรดเข้าใจว่าบทความวิจัยนี้ได้ใช้การประมาณค่าสมการถดถอยเพื่อยืนยันความสัมพันธ์ทางสถิติใน “เบื้องต้น” และให้ “น้ำหนัก” กับเหตุผลเชิงคุณภาพอื่น ๆ ที่เป็น “กลไก” อธิบายเหตุผลแห่งความเหลื่อมล้ำอันเกิดจากการลดหย่อนนี้ และ (2) ผู้วิจัยมีอาจกล่าวได้ว่าการลงทุนเพื่อลดหย่อนภาษีใน LTF และ RMF เป็นตัวแปรชี้ขาดหนึ่งเดียว ที่กำหนดให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำขึ้น เนื่องจากปัญหาความเหลื่อมล้ำเกี่ยวข้องกับปัจจัยอื่น ๆ เป็นเรื่องโครงสร้างทางเศรษฐกิจด้วย (เช่น โครงสร้างกฎหมายในการเข้าถึง และ/หรือ กีดกันผู้คนจากการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรที่ดินหรือทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ เป็นต้น) แต่อย่างน้อยที่สุด งานวิจัยนี้ได้แสดงให้เห็นว่า ในการพิจารณาสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำ หนึ่งในตัวแปรที่ไม่สามารถมองข้ามการลงทุนเพื่อลดหย่อนภาษีใน LTF และ RMF

รายได้ (หรือตัวแปร “ θ ”) มากขึ้น โดย ผลการประมาณค่าด้วยสมการถดถอยร่วมด้วยการจำลองสถานการณ์แบบมอนติคาโล ได้ยืนยันว่า ช่วงห่างระหว่าง f และ t ส่งผลให้สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้แย่งจริง จากนั้นผู้วิจัยจึงพิจารณาบทบาทของการลดหย่อนจากการลงทุนใน LTF และ RMF ในฐานะที่เป็นตัว “จุดชนวน” ที่เอื้อให้สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำแย่งในสามประเด็นคือ หนึ่ง การลดหย่อนใน LTF และ RMF ทำให้ประเทศสูญเสียรายรับด้านการภาษี (ที่อาจนำไปใช้ในโครงการต่างๆ เพื่อทำให้การกระจายรายได้เป็นธรรมขึ้น) สอง โครงสร้างของการลดหย่อนภาษีใน LTF และ RMF ได้ให้อภิสิทธิ์แก่ผู้ที่มีรายได้สูง โดยพวกเขาได้ผลประโยชน์จากอัตราภาษีที่ลดลงมากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อย และ สาม ผลตอบแทนจากการลงทุนใน LTF และ RMF สูงลำเกินอัตราการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจมาก ทำให้กลุ่มผู้มีรายได้และครอบครองทรัพย์สินทางการเงินนี้ สามารถสะสมทรัพย์สินทางการเงินให้กองเขยขึ้นเป็นทวีคูณจนมีทรัพย์สินทั้งทางผู้ที่พึงพารายได้จากค่าจ้าง ผลการวิจัยทั้งหมดชี้ให้เห็นว่า การลงทุนใน LTF และ RMF เพื่อลดหย่อนภาษีเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำเข้าสู่วงจร CCC ซึ่งวงจรอันเลวร้ายนี้ไม่สามารถสิ้นสุดลงได้ หากไม่มีกลไก หรือนโยบายที่ “เข้มแข็ง” เพียงพอที่จะพลิกกลับวงจรนี้ได้

นัยยะเชิงนโยบายที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้คือ แม้ว่า LTF และ RMF ถือเป็นหนึ่งในตัวจุดชนวนให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำเพิ่มมากขึ้น แต่เราไม่สามารถแก้ปัญหความเหลื่อมล้ำลำพังแค่การจัดเก็บภาษีแบบก้าวหน้าหรือการยกเลิกสิทธิทางภาษีในการลงทุน LTF เนื่องจากนโยบายเหล่านั้นติดกับดักวิธีคิดแบบ “ผลิตก่อน” แล้วจึง “เก็บภาษี” เพื่อปันส่วนผลผลิตทีหลัง ซึ่ง Colander (2014) วิเคราะห์ว่า แม้แต่ข้อเสนอนโยบายการเก็บภาษีทุนในระดับโลกของพิเกตต์ก็ยังตกอยู่ในวิธีคิดแบบนี้ โดยมองปัญหาการกระจายรายได้เป็นประเด็นด้าน “เทคนิค” กล่าวคือ มันมองว่าผลิตภาพส่วนเพิ่ม (marginal productivity) เป็นตัวกำหนดรายได้จากการผลิต และการเก็บภาษีเป็นปฏิบัติการที่เข้าไปจัดการการกระจายใหม่หลังจากที่ผลิตภาพส่วนเพิ่มได้ทำการกำหนดรายได้ของภาคส่วนต่างๆ แล้ว ซึ่งปัญหาของวิธีการกระจายแบบนี้คือ มันทำให้เราอมรับผลแห่งการกระจายที่ไม่เท่ากันของแต่ละคน (หรือกลุ่มคน) ที่ถูกกำหนดมาจากผลิตภาพส่วนตัวโดยคุณวิ ทั้งๆที่ปัญหาการกระจายรายได้มันไม่ใช่แค่เรื่องของเทคนิคในการผลิตเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ เราต้องก้าวไปให้ไกลกว่าวิธีคิดของพิเกตต์ด้วยการยกระดับข้อถกเถียงเชิงนโยบายไปสู่โครงการที่ “ส่งเสริมความเท่าเทียม” (pro-equality program) ซึ่งโครงการนี้ไม่ใช่แค่เรื่องออกแบบการเก็บภาษีและการกระจายใหม่ แต่ต้องพิจารณาปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขทาง “สถาบัน” เพื่อยับยั้งไม่ให้เกิดสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำในอำนาจและทรัพย์สิน เช่น ข้อเสนอในการควบคุมอำนาจของบริษัทเอกชน ด้วยการส่งเสริมกฎหมายต่อต้านการผูกขาด หรือ การแก้ไขกฎระเบียบด้านแรงงานเพื่อสร้างอำนาจต่อรองให้แก่พนักงาน และให้พวกเขามีส่วนร่วม คือได้รับส่วนแบ่งจากผลตอบแทนขององค์กร เป็นต้น²³ หรือ การที่ผลิตภาพ

23. หลายคนอาจเข้าใจจากชื่อหนังสือ “ทุน” ของพิเกตต์ว่า เขาได้ต่อทอดการวิเคราะห์ของเศรษฐศาสตร์แนวมาร์กซ์ (Marxian Economics) ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ผิด เพราะการวิเคราะห์ของเขาไม่ได้แตะประเด็นเรื่อง ความขัดแย้งที่ปรากฏอยู่ในโครงสร้างอำนาจของทุนนิยม ที่บางครั้งบริษัทมีอำนาจเหนือฝ่ายการเมืองและแรงงาน และแนวนโยบายที่เสนอของเขาก็ไม่ได้ท้าทายอำนาจของทุนเลย

ของแต่ละบุคคลไม่เท่าเทียมมาจากการที่แต่ละคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพต่างกัน (คนมีฐานะย่อมสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ในขณะที่คนจนไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้) ดังนั้นเราควรออกแบบให้ผู้คนที่มีมาจากช่วงชั้นทางเศรษฐกิจที่ต่างกันสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้หมด ซึ่งยังผลให้เกิดการเลื่อนชั้นทางสังคมและเศรษฐกิจให้แต่ละคนมาอยู่ใกล้กันมากขึ้น เป็นต้น

โครงการส่งเสริมความเท่าเทียมนี้มีความเป็นไปได้ทางการเมือง เพราะการกำหนดรูปแบบในการกระจาย (pre-distribution) ก่อน ย่อมประหยัดกว่าการปันส่วนใหม่ (redistribution) เพราะมันเกี่ยวกับการปฏิรูประบียบและกฎเกณฑ์ต่างๆ มากกว่าเป็นการใช้จ่ายขนาดใหญ่²⁴ ดังนั้นถ้าภาครัฐสามารถดึงเงินรายได้ที่สูญเสียจากสิทธิในการลดหย่อนต่างๆ กลับมาเป็นทรัพยากรของตน และบูรณาการภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง หรือ มีคณะทำงานพิเศษที่ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่างข้อเสนอและยกระดับข้อถกเถียงเชิงนโยบายไปสู่ความเป็นไปได้ที่หลากหลายของโครงการที่ส่งเสริมความเท่าเทียมที่ “แข็งแกร่ง” ก็อาจนำไปสู่การพลิกกลับสถานการณ์แห่งความเหลื่อมล้ำไปสู่สถานการณ์ที่มีความเท่าเทียมมากขึ้นได้

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นที่สนับสนุนทุนวิจัยครั้งนี้

รายการอ้างอิง

เอกสารภาษาอังกฤษ

- Credit Suisse. 2018. “Global Wealth Databook Report.” Accessed January 26, 2019 <http://www.credit-suisse.com/media/assets/private-banking/docs/uk/global-wealth-report-2018.pdf>.
- Colander, D. 2014. “Piketty’s policy proposal: how to effectively redistribute income.” *Real-World Economics Review*. 1: 161-66.
- Gwartney, J., and Lawson, R. 2006. “The Impact of Tax Policy on Economic Growth, Income distribution, and Allocation of Taxes.” *Social Philosophy and Policy*, 23(2): 28-52.
- Jao, C.C. 2000. “The impact of tax revenue and social welfare expenditure on income distribution in Taiwan.” *Journal of the Asia Pacific Economy*, 5(1-2): 73-90.

24. ในต่างประเทศได้มีการถกเถียงความเป็นไปได้ของโครงการนี้ เช่น กรณีของ Elizabeth Warren จากพรรค Democrat ประเทศอเมริกา หนึ่งในผู้เสนอเป็นตัวแทนของพรรคในการเลือกตั้งประธานาธิบดี ได้แสดงวิสัยทัศน์ โดยนำเสนอ “พระราชบัญญัติทุนนิยมที่มีความรับผิดชอบ” (Accountable Capitalism Act) ที่มุ่งจัดการปัญหาของความไม่เท่าเทียมกันในอำนาจและทรัพย์สิน เช่น การส่งเสริมให้มีตัวแทนกลุ่มแรงงานในบริษัท การบริจาคมของบริษัทเพื่อแก้ไขปัญหาการเมืองต้องได้รับการอนุมัติจากร้อยละ 75 ของผู้ถือหุ้นและผู้อำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันประเด็นเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อน การออกกฎหมายเพื่อปกป้องนักลงทุนรายย่อย ฯลฯ (Vogel, 2019)

- Martorano, B. 2018. "Taxation and inequality in developing countries: lessons from the recent experience of Latin America." *Journal of International Development*, 30: 256-273.
- Obaretin, O., Akhor, S.O. and Oseghale, O.E. 2017. "Taxation an Effective Tool for Income Re-Distribution in Nigeria." *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 8(4): 187-196.
- Stilwell, Frank J. B. 2005. *Political Economy: The Contest of Economic Ideas*. New York: Oxford University Press.
- Vogel, Steven K. 2019. "Elizabeth Warren Wants to Stop Inequality Before It Starts." The New York Times, Accessed January 3, 2019. http://www.nytimes.com/2019/01/03/opinion/elizabeth-warren-economic-policy-democrats.html?fbclid=IwAR33Cq4OccosXDLWaE_MiWHCQ7gpCoVUsj-oxihRecKJjXwM5YknNXJ30Xbw. Retrieved February 20, 2019.

เอกสารภาษาไทย

- โทมัส พิกเก็ตตี. 2556. *ทุนนิยมในศตวรรษที่ 21*. แปลโดย นรินทร์ องค์อินทรี. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บางกอกโพสต์
- ชร ปีติฉล. 2560. *เปลี่ยนแปลงอนาคตประเทศไทยด้วยการปฏิรูปภาษี: ข้อเสนอจากโครงการชุมชนนโยบายภาษี*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท ประเทศไทย ร่วมกับสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย และ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ดวงมณี เลาวกุล. 2556. "การกระจุกตัวของความมั่งคั่งในสังคมไทย" บทที่ 2 ใน ผาสุก พงษ์ไพจิตร บรรณาธิการ, *สู่สังคมไทยเสมอหน้า การศึกษาโครงสร้างความมั่งคั่งและโครงสร้างอำนาจเพื่อการปฏิรูป*, กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา และ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิ่นฉณ์ อนันต์อนิบุตร. 2557. "การปฏิรูประบบภาษีเพื่อสังคมไทยเสมอหน้า" บทที่ 9 ใน ผาสุก พงษ์ไพจิตร (บก.), *สู่สังคมไทยเสมอหน้า*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. 2557. "ความมั่งคั่ง อำนาจ ความไม่เท่าเทียม" บทที่ 1 ใน ผาสุก พงษ์ไพจิตร (บก.), *สู่สังคมไทยเสมอหน้า*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน
- สถณี อาชวนันทกุล, ณัฐธิภา รัชเกียรติวงศ์, และ วชิรา ดิเรกอุดมศักดิ์. 2557. "ความเหลื่อมล้ำกับตลาดทุนและกรณีหุ้นการเมือง" บทที่ 3 ใน ผาสุก พงษ์ไพจิตร (บก.), *สู่สังคมไทยเสมอหน้า*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน
- สถณี อาชวนันทกุล. 2556. *การปฏิรูปตลาดทุนกับการลดความเหลื่อมล้ำ*. กรุงเทพมหานคร: เป็นไท
- อธิภัทร มุกิตาเจริญ. 2560. 5 มุมมองใหม่จากข้อมูลผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา. บทความใน PIER สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วยอิ้งภากรณ์. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2561. <http://>

www.pier.or.th/?post_type=abridged&p=5096.

- อริภัทร มุกิตาเจริญ และ ผาสุก พงษ์ไพจิตร. 2560. “การวิเคราะห์รายจ่ายภาษีเงินได้นักอุตสาหกรรมดา” ผลงานในโครงการแนวทางการปฏิรูปภาษีเงินได้นักอุตสาหกรรมดาและวิเคราะห์การกระจายรายได้ของผู้มีเงินได้พึงประเมิน ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สนับสนุนโดย สกว.
- อารยะ ปรีชาเมตตา. 2561. “ทำไมยังสรุปไม่ได้ว่าไทยเหลื่อมล้ำเป็นอันดับ 1.” *จุลสารศูนย์วิจัยความเหลื่อมล้ำและนโยบายสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 1 (สิงหาคม-ธันวาคม).
- อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์. 2557. “เครือข่ายอำนาจทักษิณ: โครงสร้างอำนาจ บทบาท และพลวัต” บทที่ 7 ใน ผาสุก พงษ์ไพจิตร (บก.), *สู่สังคมไทยเสมอหน้า*, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน

Translated Thai References

- Achavanuntakul, S. 2013. *Capital Market Reform and Inequality Reduction*. Bangkok: Pen Thai press.
- Achavanuntakul, S., Rukkiatwong, N., and Direk-udomsak, W. 2014. “Inequality in the capital market and the case of politicians’ stock” Chapter 3 in Pasuk Phongpaichit editor, *To the Equally Thai Society*. Bangkok: Matichon Press.
- Ananpibut, P. 2014. “Tax reform for Thai society, always ahead” Chapter 9 in Pasuk Phongpaichit Editor, *To the Equally Thai Society*. Bangkok: Matichon press.
- Laovakul, D. 2013. “Concentration of wealth in Thai society” Chapter 2 in Pasuk Phongpaichit Editor, *To the Equally Thai Society: the Study of Wealth and Power Structure for Reform*, Bangkok: Thailand Research Fund, Office of the Higher Education Commission and Chulalongkorn University press.
- Muthitacharoen, A. 2017. New 5 perspectives from personal income tax information. In PIER article of Puey Ungphakorn Institute for Economic Research. Accessed May 26, 2018 http://www.pier.or.th/?post_type=abridged&p=5096.
- Muttitacharoen, A. and Phongpaichit, P. (2017). “Analysis of Personal Income Tax” in *the Project of Guidelines for Reforming Personal Income Tax and Analysis of Earners’ Income Distribution* by project Prof.Dr. Pasuk Phongpaichit (chief researcher), Center for Political Economics, Faculty of Economics Chulalongkorn University supported by Thailand Research Fund.
- Pattamanan, U. 2014. “Thaksin Power Network: Power Structure, Role and Dynamics” in Pasuk Phongpaichit (ed.), *To the Equally Thai Society*. Bangkok: Matichon Press.
- Phongpaichit, P. 2014. “Wealth, Power, Inequality” in Pasuk Phongpaichit (ed.), *To the Equally Thai Society*. Bangkok: Matichon Press.

- Piketty, T. 2017. *Capital in the Twenty-first Century* (N. Ong-in-three, trans.). Bangkok: Bangkok post press. (Original work published 2013).
- Pitidol, T. 2017. *Change the Future of Thailand by Tax Reforming: Proposals from Community Tax Policy Program*. Bangkok: Friedrich Abert Thailand Foundation, in collaboration with the Thailand Development Research Institute and the Faculty of Economics Thammasat University.
- Preechametta, A. 2018. “Why can’t it be concluded that Thailand is the first in inequality?” The Center for Inequality and Social Policy Research Thammasat University, 1 (August-December).

ภาคผนวก

ตารางที่ 1.1: ผลการประมาณค่าสมการถดถอยเมื่อใส่ตัวแปรควบคุม

ความเหลื่อมล้ำ (θ)	β_1	Std. Err.	p-value	95% CI
(f-t)	0.002	0.002	0.281	[-0.0017, 0.005]
GDP_Cap_ Growth	-0.007	0.170	0.681	[-0.045, 0.031]
Pop_Growth	0.960*	0.473*	0.070	[-0.095, 2.014]
constant	- 0.025	0.232	0.916	[-0.542, 0.492]

(หมายเหตุ N=14, R-squared = 0.5099, Std. Err. = standard error, CI=confidence interval, (*, **, ***) แสดงระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 10%,5%,1% ตามลำดับ)

ตารางที่ 1.2: ผลการทดสอบ Durbin - Watson

Model	R-squared	Adjusted R-squared	Std. Err.	Durbin - Watson
1	0.321	0.269	0.001	1.604

หมายเหตุ N=14, K= 1 , ค่าจากการเปิดตาราง d_L และ $d_U = (0.776, 1.054)$ ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 95% ปรากฏว่า ค่า d-stat เท่ากับ 1.604 นั้น มากกว่า d_U และ น้อยกว่า $4 - d_U$ (หรือ $d_U < d\text{-stat} < 4 - d_U$) จึงไม่ปฏิเสธสมมติฐาน H_0 หมายความว่าตัวแปรที่พิจารณาไม่เกิดปัญหาสหสัมพันธ์ของตัวภาคเคลื่อน (autocorrelation)